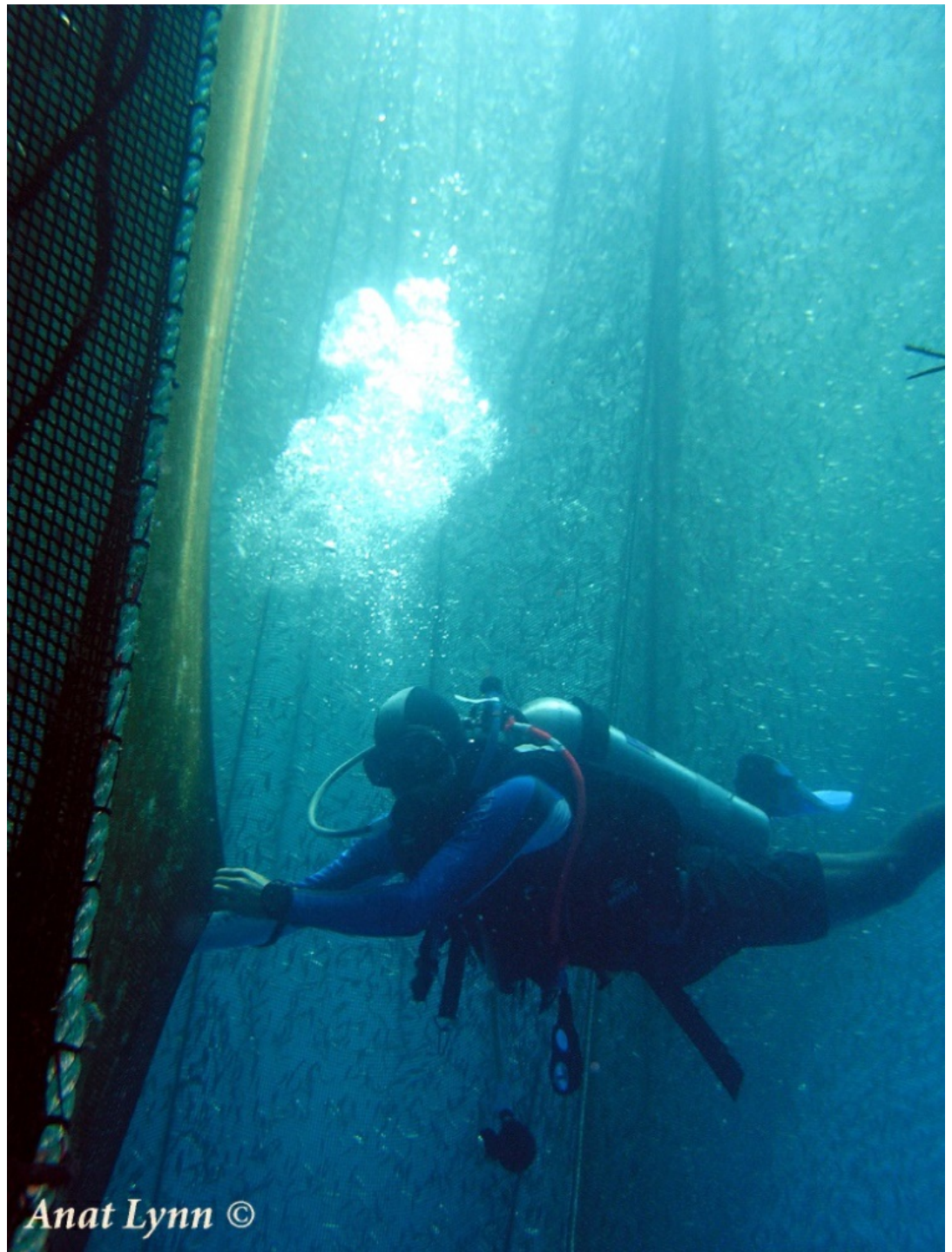

דרור אנג'ל

החוג לציוויליזציות ימיות, בית הספר
למדעי הים ע"ש צ'רני, אוניברסיטת
חיפה

חברת סאבפלוקס פיתחה את הטכנולוגיה המשמשת לגידול
הדגים בלב הים אל מול חופי אשדוד, וכן תכננה ובנתה את החוות | צילום: ענת לין, באדיבות סאבפלוקס בע"מ

תוכן זה הוא חלק מרב-שיח. לחצו כאן לדיון המלא

גידול דגים בים העמוק – קשה אך אפשרי

4 במאי, 2014

גיליון אביב 2014 / כרך 5 (1) / הים התיכון

לכאורה, נדמה שמרחביו הגדולים של הים התיכון הם שטח כמעט בלתי מוגבל לקיום של חקלאות ימית. בפועל, פוטנציאל השטחים המתאימים מצומצם באופן משמעותי בגלל מגבלות רבות הקשורות לשימושים הרבים הנוספים בים, לתנאי המחיה באזורים שונים בו, להשפעות הסביבתיות, לטכנולוגיות הגידול, לעלויות התפעול הלוגיסטי, לסיכונים למגדלים ולסיבות נוספות. באופן כללי, יש שתי אפשרויות לגידול דגי ים. ביבשה הגידול נעשה בבקכות, אך השטח הזמין לבקכות מי ים לאורך מישור החוף הים תיכוני שלנו מוגבל למדי לנוכח התחרות הקשה בין בעלי העניין הרבים הלוחשים עניהם לאזור זה. האפשרות השנייה, הפשוטה (והמקובלת) יותר, לכאורה, היא גידול דגים בכלובי רשת בים. חוות דגים בים הרדוד בקרבת החוף היא הדגם המוביל בעולם בגלל היתרונות הרבים בקרבה לתשתיות, לתחבורה יבשתית ועוד. עם זאת, יש לציין כי התחרות עם בעלי עניין אינה שונה בהרבה מהתחרות באזור החוף. החופים הרדודים הים תיכוניים של ישראל אינם מתאימים לגידול דגים, בעיקר מאחר שאינם מספקים מחסה מפני סערות החורף החזקות. אם כן, האפשרות הרלוונטית לגידול דגים היא בים הפתוח, כפי שמיד יתואר בהרחבה. בשולי הדיון ראוי להתייחס למפרץ אילת – אמנם נראה שהדיון המדעי והציבורי בישראל סתם את הגולל על אפשרות זו, אך יש להיות ערים לכך שכנראה לא רחוק היום שהירדנים יציבו כלובי דגים במפרץ אילת, ובהמשך אולי אף יצטרפו אליהם הסעודים.

למיקום של חוות דגים בים הפתוח, הרחק מהחוף ובמים עמוקים, יש מספר יתרונות משמעותיים: הזרמים החזקים בים הפתוח והעומק הרב מתחת לכלובים יוצרים ערבול. הזרמים מאפשרים קצב תחלופה גבוה של המים בכלובים, שומרים על איכות מים גבוהה לאורך זמן, ומבטיחים את הרחקת הפרשות הדגים מהכלוב, וכל אלה תורמים לאיכות הגידול בכלובים. הערבול מאיץ את קצב הפירוק של ההפרשות, ומצמצם משמעותית את הפגיעה בסביבה הימית, וכך תורם לאיכות הסביבה. יתרון נוסף הוא מיעוט גורמים המעוניינים להשתמש בשטחים מרוחקים מהחוף. עם זאת, המרחק מהחוף גורם קושי לוגיסטי בשינוע של העובדים, המזון והדגים מן החוף, וכן סיכון למגדלים (המגולם בעלות ביטוח גבוהה) עקב סכנות של פגיעת ספינות חולפות, טריפת דגים על-ידי כרישים וטורפים אחרים ופגיעה בכלובים בעת סערות חזקות האופייניות לים התיכון. בישראל, מול נמל אשדוד, במרחק של כ-12 ק"מ ובמקום שבו עומק הקרקעית מגיע לכ-60 מטר, מוצבת חווה של חברת ערדג. בחווה יש פיזור רב של הפרשות הדגים, ולכן השפעתה על הסביבה נמוכה. פתרון חלקי לסכנת הסערות שהחווה חשופה אליהן, הוא שימוש בטכנולוגיה המאפשרת את הורדת הכלובים לעומק, עד שהסערה תחלוף.

הביקוש לדגי מאכל בישראל הולך וגדל, ויש חוסר-ודאות ביחס לאספקתם. מכיוון שאספקת דגי מאכל על-ידי דיג של דגי בר יוצרת השלכות אקולוגיות קשות למדי, יש לפתח את החקלאות הימית לחופי ישראל. במודל הגידול בים הפתוח ההשפעות הסביבתיות הן הנמוכות ביותר, ולכן זהו המודל שצריך לאפיין את התרחבות החקלאות הימית. עם זאת, יש לזכור שאופן גידול זה כרוך בסיכונים למגדלים, ולכן יזמים נרתעים מלפתח חוות מעין אלה לבדם. לפיכך, מדיניות שמטרתה עידוד גידול דגים בישראל בצורה שמזיקה לסביבה בצורה הפחותה ביותר, תוך אספקת דגי מאכל איכותיים לצרכן הישראלי, חייבת להבטיח פיתוח חקלאות ימית בלב ים. הקצאת שטחים לשימוש זה היא צעד חשוב בכיוון, אך יש גם להקטין את הסיכון למשקיעים על-ידי שותפות ממשלתית בפיתוח הענף.

מן הראוי לציין ששוק דגי המאכל בישראל נשען ברובו הגדול על יבוא דגים, כך שבהחלט יש צורך לענות על שאלות אסטרטגיות של מדיניות (שגם מדינות גדולות מישראל, כגון ארה"ב, המייבאת כמעט את כל הדגים הנצרכים בשטחה, מתחבטות בהן): האם צריך לשאוף לצמצם את היבוא? האם בכלל צריך חקלאות ימית במדינה? טרם קבלת החלטה מושכלת בנושא, נדרשת פעילות להגברת המודעות והידע של מקבלי ההחלטות בנושאי דגה וחקלאות ימית, כשלב מקדים לקביעת מדיניות לאומית ביחס לגידול דגים בים.